

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036
0030 OSLO

323 00
4/9-08
200802106-65

Deres referanse
200802106- /ELUS

Vår referanse
2008/01392-11 008

Dato
01.09.2008

Høringsuttalelse. NOU 2008:9 - Barnelovsutvalgets forslag til endringer i barneloven

Vi viser til Barne- og likestillingsdepartementets høringsbrev av 09.05.2008, vedrørende Barnelovutvalgets forslag til endringer i barneloven mv.

1. Innledning

Høringssaken berører Politidirektoratet i første rekke i forhold til spørsmålet om tvangsmessig gjennomføring av rettsavgjørelser om samvær.

Politidirektoratet har bedt om uttalelse fra utvalgte politidistrikter og namsfogdembeter. Direktoratet har mottatt uttalelse fra Vestfold-, Troms-, Gudbrandsdal-, Helgeland- og Sunnmøre- politidistrikt, samt Namsfogden i Oslo. Kopi av høringsuttalelsene vedlegges her. Politidirektoratet viser særlig til brev av 03.08.2008 fra Namsfogden i Oslo.

Barnelovutvalgets store flertall tilrår at barneloven § 65 endres slik at også fysisk avhenting blir et tilgjengelig tvangsmiddel ved gjennomføring av fastsatt samvær. Flertallet legger særlig vekt på at en slik lovendring kan ha en viktig preventiv effekt og gi et klart signal om at myndighetene i ytterste konsekvens kan gripe inn ved manglende samarbeid og sabotering av samvær fra foreldrenes side. Videre legges vekt på EMKs krav om effektiv gjennomføring og oppfyllelse av rettsavgjørelser. Flertallet forutsetter at fysisk avhenting skal være et siste skritt som kun benyttes der alle andre forsøk på å få samværsavgjørelsen oppfylt har mislykkes. Det foreslås ikke å fastsette krav om at sakkyndig må være tilstede ved gjennomføringen, men at namsmannen i stedet får en bred skjønnsmessig adgang til å bestemme hvordan gjennomføringen skal kunne skje, herunder om det er nødvendig å ha politi og/eller andre fagpersoner til stede.

2. Behovet for nye virkemidler

Politidirektoratet bemerker at en forutsetning for å ta i bruk et så dramatisk virkemiddel som fysisk avhenting av barn kan innebære, må bero på at eksisterende virkemidler for gjennomføring av avgjørelser om samvær ikke anses tilstrekkelige.

Fra utredningen kapittel 11.1 "Innledning" hitsettes:

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

"I praksis har det vist seg at det særlig er saker som gjelder oppfyllelse av samvær hvor reglene om tvangsfullbyrdelse er kommet til kort – i den forstand at de verken virker preventivt eller avhjelper manglende oppfyllelse av samværsrett."

Utvalgets fremstilling og vurdering synes å bygge på en forutsetning om at eksisterende virkemidler ikke er tilstrekkelige, men uten at dette er nærmere dokumentert eller problematisert. Politirektoratet etterlyser en grundigere vurdering av dette spørsmålet. Vi viser her og til det Namsfogden i Oslo uttaler i sitt brev av 03.08.2008 (side 2):

"Det synes ikke å foreligge noen undersøkelser som viser i hvilket omfang dagens virkemidler kommer til kort og hvor dette skyldes manglende mulighet for avhenting ved bruk av tvang. Erfaringer fra Sverige og Danmark vedrørende fysisk avhenting synes heller ikke å ha blitt evaluert i særlig grad. Det må kunne legges til grunn at det er få saker om inndrivelse av tvangsmulkt i Norge (for Oslo anslås det til ca 2-4 pr. år)."

3. Bør det være adgang til tvangsgjennomføring av samvær?

3.1 Høringsinstansenes syn

Av de fem politidistrikt som har avgitt uttalelse til Politidirektoratet er det to distrikt (Troms og Helgeland) som tilrår utvalgets forslag om at det skal være anledning til fysisk avhenting, mens to distrikt anser spørsmålet så vidt vanskelig at det ikke tas avgjørende stilling til spørsmålet (Sunnmøre og Gudbrandsdal). Vestfold politidistrikt kan ikke tilrå en løsning i samsvar med utvalgets forslag, men foreslår i stedet en løsning i tråd med den danske modellen, hvor fagpersoner er med og foretar henting dersom det er nødvendig. Namsfogden i Oslo kan ikke anses å ha avgjørende innvendinger til utvalgets forslag, men peker samtidig på at eksisterende virkemidler (tvangsbot) kan effektiviseres, og foreslår flere konkrete tiltak til slik effektivisering.

3.2. Politidirektorats syn

Politidirektoratet er grunnleggende enig i utvalgets uttalelser om at det er nødvendig med regler om tvangsfullbyrdelse som i størst mulig grad sikrer at rettslige avgjørelser etter barneloven etterleves. Signaleffekten/den preventive effekt av reglene – vissheten om at avgjørelsen kan gjennomføres med tvang – er i denne sammenheng svært viktig.

Problemet er som kjent at hensynet til en effektiv fullbyrdelse på dette rettsområdet fort kan komme i konflikt med hva som er "barnets beste". Fra utredningen kapittel 11.3 hitsettes:

"Utvalget finner videre grunn til å peke på at fysisk avhenting kan være en svært traumatisk opplevelse for barnet, hvor risikoen for psykiske skadevirkninger er tilstede. Dette har vært – og er fremdeles – det fremste argumentet mot en endring av regelverket."

På bakgrunn av de ovennevnte hensyn har Politidirektoratet samlet sett ikke avgjørende innvendinger mot at regelverket endres slik at fysisk avhenting kan tillates som en siste utvei i saker om tvangsgjennomføring av samvær. Direktoratet viser samtidig til det som er anført i punkt 2. Videre vises til de forslag som er fremmet av Namsfogden i Oslo, vedrørende effektivisering av det eksisterende tvangsbotsinstituttet.

Politidirektoratet slutter seg videre til Namsfogdens uttalelse om at det bør fremkomme klart av lovverket at fysisk tvangsgjennomføring skal være en siste utvei. Politidirektoratet kan i denne sammenheng ikke se om det er utvalgets forutsetning at tvangsbot *skal* være

forsøkt før det skal være adgang til fysisk avhenting. Direktoratet mener det ikke nødvendigvis bør være et vilkår at bot først er fastsatt, da vissheten om et slikt vilkår i så fall kan benyttes til bevisst trening. Som det klare utgangspunkt og hovedregel antar direktoratet likevel at tvangsbøt bør være prøvd.

Når det gjelder selve gjennomføringen er Politidirektoratet enig med utvalget i at det ikke bør oppstilles et absolutt krav om tilstedeværelse av sakkyndig (den danske modellen), da dette ikke nødvendigvis vil være mer skånsomt for barnet. Politidirektoratet slutter seg til utvalgets uttalelser om (kapittel 11.3):

"Namsmyndighetene bør etter utvalgets syn derfor få en bred skjønnsmessig adgang til å kunne bestemme hvordan gjennomføringen skal skje, berunder om det er nødvendig og ha politi og/eller andre fagpersoner til stede. Typetilfellene det her er tale om vil etter alt å dømme være så uensartede at det ikke bør oppstilles firkantede regler om selve gjennomføringen."

Skjønnsmessige regler "krever mer" av namsmyndighetene, men anses å være både nødvendig og riktig i denne type saker. Det er da avgjørende at namsmyndighetene får tilgang til nødvendige ressurser til å fatte forsvarlige avgjørelser i forhold til om fysisk avhenting skal finne sted, og eventuelt hvordan gjennomføringen skal foregå. Det vises her til merknadene fra Namsfogden i Oslo (brevet side 4), som Politidirektoratet slutter seg til:

"Om en åpner for fysisk avhenting i forbindelse med samvær blir det desto viktigere å fastsette en klar forpliktelse for andre offentlige etater/organer til å bistå namsmannen ved gjennomføring av rettens avgjørelser. Det siktes da særlig til barnevernet, familievernkontorene, BUP og lignende. Erfaring fra utleveringssaker viser at det tidvis kan være vanskelig å få slik bistand. Det forekommer at det nektes bistand med den begrunnelse at de vurderer forholdene annerledes enn domstolen, uten at det er fremkommet nye opplysninger."

For øvrig vises til Namsfogdens merknader om hvordan saksbehandlingen i dag gjennomføres ved tvangsfullbyrdelse av avgjørelser om daglig omsorg.

Med hilsen

Vidar Refvik
ass. politidirektør

Steinar Talg
seksjonssjef

Saksbehandler:
Christian Budsberg
Pettersen
Tlf: 23 36 42 27

NAMSFOGDEN

POLITIDIREKTORATET	
06 AUG. 2008	
Arnr:	08 - 13
Arvidende:	008
Saksnr:	08/1392
Dok.nr:	8

MOTTATT

05 AUG 2008

Politidirektoratet
Juridisk seksjon
Pb. 8051 Dep,
0031 Oslo

(Gunnvor Hovde pr e post)

Deres referanse

Vår referanse
166/08

Dato
3. august 2008

Høringsuttalelse i forbindelse med Barnelovutvalgets forslag til endringer i barneloven

Det vises til brev av 9. mai 2008 fra Barne- og likestillingsdepartementet, samt e-post av 27. mai 2008 fra Politidirektoratet v/Gunnvor Hovde. Namsfogden i Oslo har følgende kommentarer til de forslag som tas opp i NOU 2008 nr 9 "Med barnet i fokus...". Forslaget omhandler fysisk avhenting som eventuelt tvangsmiddel ved gjennomføring av avgjørelser om samvær.

Saker som omfatter utlevering av barn eller tiltak for å motvirke sabotering av samvær, er alltid problematiske. Konfliktnivået mellom foreldrene er høyt og minst en av partene står steilt på sitt syn. For denne vil plikten til å følge avtaler, vedtak, rettsavgjørelser og regelverk være underordnet. Hvor en av foreldrene ikke etterlever og respekterer de avgjørelser som foreligger, vil det høyst sannsynlig ha vært øvd press eller påvirkning i forhold til barnet. Det viser seg ofte at de voksne partene har personlige problemer og ulik grad av personlighetsforstyrrelser¹. Det er liten grunn til å tro at konfliktnivået og graden av fastlåsthet er mindre i saker om sabotasje av samværsordning, enn ved utlevering. Slike forhold medfører at sakene er særlig vanskelig å håndtere og det finnes ikke "vinnere" i slike konfliktsituasjoner. Det er en overhengende fare for at det kan gå ut over barnet. Partenes handlingsmønster avviker fra normale personers reaksjonsmønster og dette skaper særlige utfordringer for retts- og namsmannsapparatet. Etter vår oppfatning er det særlig viktig å ha et regelverk som bringer partene tilbake til forhandlingsbordet gjennom mulighetene for å revurdere samværsordningen og hvem som skal ha den daglige omsorg.

¹ Uttalelser fra psykolog Karen Hassel inntatt i Rapport fra arbeidsgruppe vedr Tvangsgjennomføring av avgjørelser om flytting av barn etter barneloven side 13 og undersøkelser av psykolog Karin Koch inntatt i Nova rapport 13/2000

Namsfogden i Oslo

Postboks 8155 Dep, 0033 Oslo
Besøksadresse: Pilestredet 19
Telefon: 21 01 47 00 Faks: 21 01 47 01
Årnestid: 08.30 - 15.00

Org.nr.: 988 894 907
Bankkonto: 7694.05.12820
IBAN: NO6176940512820 eller
SWIFT/BIC: DNBA NOKK

Sabotering av samværsordning kan være et tungtveiende moment i forhold til slik revurdering.. Endringer av ordningen kan imidlertid være uaktuelt ut fra en nærmere vurdering av hva som er til barnets beste.

Det synes ikke å foreligge noen undersøkelser som viser i hvilket omfang dagens virkemidler kommer til kort og hvor dette skyldes manglende mulighet for avhenting ved bruk av tvang. Erfaringer fra Sverige og Danmark vedrørende fysisk avhenting synes heller ikke å ha blitt evaluert i særlig grad. Det må kunne legges til grunn at det er få saker om inndrivelse av tvangsmulkt i Norge (for Oslo anslås det til ca 2-4 pr år).

Etter vår oppfatning bør det være mulig å effektivisere tvangsmulktinstituttet. Det bør også vurderes utvidet fritak for gebyr i slike saker.

Innføring av mulighet for fysisk avhenting av barn i forbindelse med samvær er meget drastisk. Vi vil i det følgende kort gjennomgå namsmannens saksbehandling i utleveringssaker, da det er høyst sannsynlig at en må benytte samme fremgangsmåte ved fysisk avhenting i forhold til samvær.

Saksbehandling ved fysisk avhenting av barn

Namsmannens behandling av saker som innebærer fysisk henting av barn krever bruk av store resurser for å sikre at gjennomføringen skjer på en så skånsom måte som mulig og at en har et apparat klart i de tilfelle hvor situasjonen utarter seg.

Vanligvis vil retten gi namsmannen forhåndsmelding om at det er en slik sak til behandling, slik at namsmannen kan starte forberedelser. Når avgjørelsen foreligger vil namsmannen ta kontakt med den ene parten og også vurdere kontakt med den andre, for å kunne danne seg et bilde av situasjonen og hvordan en skal få til en mest mulig skånsom gjennomføring av rettens avgjørelse.

Om en må hente barnet fysisk vil det som oftest være aktuelt å gjennomføre saken uten forutgående varsling av gjennomføringstidspunkt. Forhåndsvarsling vil kunne medføre ytterligere tilspissing ved mobilisering av utenforstående, barrikadering, aktiv og passiv skjuling, eller rett og slett at den ene parten stikker av med barnet. En kan aldri være trygg på hvordan saken vil forløpe, før en står midt opp i situasjonen. Slike saker er aldri kurante og det er nesten alltid behov for å benytte personer med særlig kompetanse i forhold til barn, slik at hensynet til barnet ivaretas på en betryggende måte (Namsfogden i Oslo har meget god erfaring med å benytte Barnevernsvakten). Det kan være aktuelt å hente inn slik kompetanse fra andre distrikt om en ikke har det lokalt. I tillegg vil det ofte være hensiktsmessig å ha beredskap i form av politi i sivil på stedet, slik at de kan trå til umiddelbart om behov oppstår. Konfliktnivået medfører at det kan være fordelaktig å gjennomføre saken på et annet sted enn i hjemmet. Dette fordrer et omfattende kartleggings- og planleggingsarbeid, som involverer møte med skole, barnehage ol.

Rollefordelingen ved selve gjennomføringen bør være slik at namsmannen styrer saken og forholdet til partene, mens fagkyndig (som namsmannens medhjelper) har fokus på barnet og politiet tar seg av de mer politimessige oppgavene.

Det omfattende apparat som må til for å kunne redusere sannsynligheten for uheldige resultater av gjennomføringen, samt den store belastning det kan bli for barnet om

situasjonen tilspisser seg, tilsier at en bør være særlig forsiktig med å innføre en ordning med fysisk avhenting i forbindelse med samvær.

Regelendringer som kan effektivisere tvangsmulkten

Sabotasje av samvær går alltid utover barnet. Statens gebyrinntekter bør være av underordnet betydning i forhold til slike saker. I dag er det bare utleggsforretning for inndrivelse av tvangsmulkt som er gebyrfri jf rettsgebyrsloven § 14. Det er normalt namsmannen som utferdiger begjæringen etter henvendelse fra den som ikke får gjennomført samværet. Det bør vurderes om også begjæring til tingretten om fastsettelse av mulkt i hht tvfbl 13-8 skal gjøres gebyrfri.

Når det er tatt utleggspant i forbindelse med inndrivning av mulkten, er det i dag ingen som følger opp og begjærer tvangsdekning. Det kreves ytterligere begjæring fra samværsberettigede. Det bør derfor vurderes om namsmannen skal følge opp en avholdt utleggsforretning med pant, ved automatisk å igangsette realisasjon minimum 14 dager etter at utlegget er etablert. Det bør ikke stilles krav til begjæring fra den samværsberettigede og det vil være staten v/namsmannen som står som saksøker. Realisasjonssaken bør være gebyrfri. Namsmannen må samtidig gis hjemmel til å stanse tvangssalget og mulighet til å ettergi tvangsmulkten om samvær kommer i stand. Poenget er å få i gang samværet og ikke å skaffe staten inntekter. Ved at det er Staten v Namsmannen som fremstår som saksøker i utleggs og dekningsomgangen vil det bli mindre konflikt mellom partene. Sakene bør behandles raskt.

For å øke presset og styrke tvangsmulktens effekt, bør det gis adgang til utvidet beslagsrett ved å likestille tvangsmulkt fastsatt i medhold av barneloven § 65 med kravstypen som fremgår av dekningsloven § 2-6.

Prioriteten for trekk til dekning av tvangsmulkt kan settes lik bidragskrav jf § 2-8 bokstav a.

Hjemmel for å gjennomføre samvær med tvang

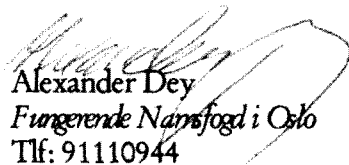
Namsfogden i Oslo er enig i at det forekommer noen få tilfelle hvor tvangsmulkt eller andre tiltak som revurdering av hvem som skal ha daglig omsorg, ikke er tilstrekkelig til å presse frem etterlevelse av vedtak eller rettslige avgjørelser. I slike tilfelle vil fysisk avhenting være eneste mulighet. Hvorvidt det vil være til barnets beste på kort eller lang sikt å benytte tvang i slike tilfelle, er det opp til domstolen å vurdere.

Utvalget fremhever at gjennomføring av samvær ved bruk av tvangsmakt skal være en siste utvei. Namsfogden er enig i denne vurderingen, men dette må fastsettes på en klar og entydig måte i loven. Den endring som er foreslått i barneloven § 65 er i så måte ikke tilstrekkelig til å signalisere at dette skal være den siste utvei dersom samværsavgjørelsen ikke etterleves. Ved å oppheve § 65 andre ledd blir alle virkemidlene stående som likeverdige alternativer. Det er intet i bestemmelsen som indikerer at fysisk avhenting skal være et siste/subsidiært tiltak. Etter vår oppfatning er det viktig at bestemmelsen i seg selv signaliserer at alternativet med avhenting med tvang, bare skal brukes når intet annet fører frem. Virkemiddelet er beheftet med så stor usikkerhet i forhold til mulige traumer for barnet at det kun bør anvendes rent unntaksvis. Det store apparat som må til for å kunne gjennomføre slike saker på en betryggende måte tilsier også at dette ikke kan være noe som skal gjentas flere ganger. Det bør fortrinnsvis benyttes ved samvær av noe varighet og en må unngå at namsmannen skal hente barn hver andre helg og en onsdag ettermiddag.

Namsfogden antar det vil være en fordel å beholde § 65, 2. ledd, men at det tilføyes en bestemmelse om at retten, etter at tvangsmulkt er forsøkt, i særskilte tilfelle kan gi adgang til fysisk avhenting med bistand fra namsmyndigheten.

Om en åpner for fysisk avhenting i forbindelse med samvær blir det desto viktigere å fastsette en klar forpliktelse for andre offentlige etater/organer til å bistå namsmannen ved gjennomføring av rettens avgjørelser. Det siktes da særlig til barnevernet, familievernkontorene, BUP og lignende. Erfaring fra utleveringssaker viser at det tidvis kan være vanskelig å få slik bistand. Det forekommer at det nektes bistand med den begrunnelse at de vurderer forholdene annerledes enn domstolen, uten at det er fremkommet nye opplysninger.

Med hilsen

Alexander Dey
Fungerende Namsfogd i Oslo
Tlf: 91110944

Saksbehandler:
Alexander Dey

Kopi til:

Vedlegg: